

**Funktion UTBF Registrator**

**Från:** Funktion FUNKTION RVK REVISION  
**Skickat:** den 9 december 2015 16:46  
**Till:** Funktion UTBF Registrator  
**Kopia:** Tony Mufic; Maria Lindgren Persson  
**Ämne:** Missiv för yttrande avseende projektrapport nr 9/2015, Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen  
**Bifogade filer:** Projektrapport nr 9\_2015 Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen - en uppföljning.pdf; Missiv för yttrande avseende projektrapport nr 9\_2015.pdf

**Uppföljningsflagga:** Följ upp  
**Flagga:** Har meddelandeflagga

2015 -12- 09

Dnr. 16.1-10618/2015

Revisorsgrupp 1 har tisdagen den 8:e december 2015 beslutat att överlämna projektrapport nr 9/2015, "Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen – en uppföljning" till Utbildningsnämnden för yttrande.

Yttrandet ska ha inkommit till revisorsgrupp 1 senast den 4:e mars 2016 i enlighet med missivet.

Rapporten bifogas denna e-post och publiceras även på webben [www.stockholm.se/revision](http://www.stockholm.se/revision) imorgon torsdagen den 10:e december 2015.

Med vänlig hälsning

Yeliz Göker  
STADSREVISIONEN/Revisionskontoret  
☎ Direkt: +46 (0) 8- 508 29 419  
☎ Växel : +46 (0) 8- 508 29 000  
✉ E-post: [yeliz.goker@stockholm.se](mailto:yeliz.goker@stockholm.se)  
Webbsida: [stockholm.se/revision](http://stockholm.se/revision)



Stockholms stad värnar om miljön. Skriv bara ut meddelandet om det behövs och då gärna tvåsidigt

Till  
Utbildningsnämnden

## Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen – en uppföljning

Revisorsgrupp 1 har den 8 december 2015 behandlat bifogad revisionsrapport (nr 9/2015).

Stadsrevisionen genomförde en granskning 2012 avseende grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen. Då framgick bl.a. att det fanns en osäkerhet kring definitionen av särskilt stöd vid skolorna och att tydliga åtgärder för skolans arbete med särskilt stöd borde formuleras.

Den uppföljande granskningen visar bl.a. att granskade skolor idag har formulerat tydliga åtgärder för skolans arbete med särskilt stöd men att de bl.a. behöver klargöra skillnaden mellan insatser till elever inom ramen för extra anpassningar och särskilt stöd samt se till att pedagogiska utredningarna genomförs skyndsamt. Vidare bör utbildningsnämnden säkerställa att skolorna har ett arbetssätt så att elever i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till. Nämnden bör också utveckla sin uppföljning av antal åtgärdsprogram vad gäller särskilt stöd som underlag för analys av stödinsatser.

Vi hänvisar i övrigt till rapporten och överlämnar den till utbildningsnämnden för yttrande. Yttrandet ska ha inkommit till Revisorsgrupp 1 senast den 4 mars 2016.

På revisorernas vägnar



Bosse Ringholm  
Ordförande



Stefan Rydberg  
Sekreterare



Stockholms  
stad

**Grundskolans  
arbete med elever  
som riskerar att  
inte uppnå målen -  
en uppföljning  
Nr 9, 2015**

Projektrapport från Stads-  
revisionen

Dnr 3.1.3-177/2015

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och bolagsstyrelser. Stadsrevisionen i Stockholm granskar nämnders och styrelser ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I ”årsrapporter” för nämnder och ”granskningspromemorior” för styrelser sammanfattar Stadsrevisionen det gångna årets synpunkter på verksamheten. Fördjupade granskningar som sker under året kan också publiceras som projektrapporter.

Publikationerna finns på Stadsrevisionens hemsida. De kan också beställas från revisionskontoret.

Till  
Utbildningsnämnden

## **Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen – en uppföljning**

Revisorsgrupp 1 har den 8 december 2015 behandlat bifogad revisionsrapport (nr 9/2015).

Stadsrevisionen genomförde en granskning 2012 avseende grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen. Då framgick bl.a. att det fanns en osäkerhet kring definitionen av särskilt stöd vid skolorna och att tydliga åtgärder för skolans arbete med särskilt stöd borde formuleras.

Den uppföljande granskningen visar bl.a. att granskade skolor idag har formulerat tydliga åtgärder för skolans arbete med särskilt stöd men att de bl.a. behöver klargöra skillnaden mellan insatser till elever inom ramen för extra anpassningar och särskilt stöd samt se till att pedagogiska utredningarna genomförs skyndsamt. Vidare bör utbildningsnämnden säkerställa att skolorna har ett arbetssätt så att elever i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till. Nämnden bör också utveckla sin uppföljning av antal åtgärdsprogram vad gäller särskilt stöd som underlag för analys av stödinsatser.

Vi hänvisar i övrigt till rapporten och överlämnar den till utbildningsnämnden för yttrande. Yttrandet ska ha inkommit till Revisorsgrupp 1 senast den 4 mars 2016.

På revisorernas vägnar

Bosse Ringholm  
Ordförande

Stefan Rydberg  
Sekreterare

Stadsrevisionen  
Revisionskontoret

Hantverkargatan 3 D, 1 tr  
Postadress: 105 35 Stockholm  
Telefon: 08-508 29 000  
Fax: 08-508 29 399  
[www.stockholm.se/revision](http://www.stockholm.se/revision)



## Sammanfattning

Revisionskontoret har genomfört en uppföljande granskning av grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen. Granskningen har avgränsats till utbildningsnämnden och tre grundskolor.

Syftet med granskningen har varit att följa upp tidigare iakttagelser och bedöma om det finns en ändamålsenlig styrning och uppföljning av stödet till elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen. Den sammanfattande bedömningen är att utbildningsnämndens styrning och uppföljning av stödet till skolor med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen behöver utvecklas.

I granskningen 2012 framkom flera utvecklingsområden för skolornas arbete med elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen. Granskningen visar att nämnden har vidtagit åtgärder i enlighet med de rekommendationer som lyftes fram i granskningen 2012. Skolorna har bl.a. arbetat med att tydliggöra definitionen avseende särskilt stöd och tagit fram konkreta åtgärder för arbetet med särskilt stöd. Samtidigt har det bl.a. framkommit att samtliga elever i behov av särskilt stöd i vissa fall inte får det stöd de har rätt till och att insatser i form av extra anpassningar och särskilt stöd behöver förtydligas. Det är viktigt att säkerställa att samtliga elever får det stöd de behöver för att eleverna ska ges möjlighet att kunna utvecklas och uppnå kunskapsmålen.

Utbildningsnämnden rekommenderas att försäkra sig om att samtliga elever i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till, att berörd personal på skolan känner till skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd samt att stödet i form av extra anpassningar dokumenteras. Nämnden bör också säkerställa att elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt och att det framgår vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen i åtgärdsprogrammen.

# Innehåll

<b>Inledning</b>	<b>1</b>
Bakgrund	1
Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	1
Avgränsning	1
Revisionskriterier	2
Metod	2
<b>Lagar, allmänna råd och mål</b>	<b>3</b>
Skollagen och Skolverkets allmänna råd om särskilt stöd och extra anpassningar	3
Stadens mål	4
<b>Granskningens resultat</b>	<b>5</b>
lakttagelser	5
Grundskolorna	5
<b>Slutsatser och analys</b>	<b>12</b>
<b>Sammanfattande bedömning och rekommendationer</b>	<b>14</b>
<b>Bilaga 1 - Intervjuförteckning</b>	<b>16</b>
<b>Bilaga 2 - Definitioner</b>	<b>17</b>
<b>Bilaga 3 - Arbetsinsatser för extra Anpassningar och särskilt stöd</b>	<b>18</b>





## Inledning

### Bakgrund

År 2012 genomfördes en granskning av skolornas arbete med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen. Granskningen visade att det pågick flera aktiviteter centralt och på skolorna för förbättra kunskapsresultaten. Det framkom däremot att det fanns en osäkerhet kring definitionen av särskilt stöd vid skolorna. För att säkerställa att eleverna får sina individuella behov tillgodosedda rekommenderades användandet av stadens gemensamma mall för åtgärdsprogram samt en kontinuerlig utvärdering av dem. Därtill att tydliga åtgärder för skolans arbete med särskilt stöd formuleras. Det framkom även att skolorna behövde säkerställa tillämpningen av rutiner för personalens anmälan till rektor om en elev riskerade att inte nå kunskapsmålen.

Sedan granskningen genomfördes har regelverken för särskilt stöd ändrats (juli 2014) för att bl.a. minska antalet upprättade åtgärdsprogram. En åtskillnad ska numera även göras mellan insatser i form av extra anpassningar och särskilt stöd. Arbetet för att stödja elevernas utveckling i riktning mot utbildningens mål bedöms därmed som ett viktigt område för uppföljning.

### Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen är att följa upp tidigare iakttagelser och bedöma om det finns en ändamålsenlig styrning och uppföljning av stödet till elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen.

Granskningen ska ge svar på följande revisionsfrågor:

- Finns det inom nämnden och inom skolorna en ändamålsenlig styrning och uppföljning för arbetet med elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen?
- Har skolan ändamålsenliga rutiner och arbetssätt för arbetet med elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen?
- Vilket stöd tillhandahåller nämnden för grundskolornas arbete med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen?

### Avgränsning

Granskningen avgränsas till tre av grundskolorna som ingick i granskningen 2012, d.v.s. Husbygårdsskolan, Johan Skytteskolan och Nya Elementar. Skolornas systematiska kvalitetsarbete omfattas inte av granskningen.

Grundskolans arbete med elever som  
riskerar att inte uppnå målen -en  
uppföljning  
2 (18)

## Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser, slutsatser och bedömningar.

Revisionskriterierna för denna granskning är:

- Skollagen 3 kap. *Barns och elevers utveckling mot målen* 2-12 §§
- Skolverkets allmänna råd. *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*
- Stadens budget 2015, utbildningsnämnden

## Metod

Granskningen baseras på en genomgång av relevanta styrdokument och intervjuer. Intervjuerna har genomförts med grundskolechefer och representanter för grundskoleavdelningen. Vid de granskade skolorna har intervjuer gjorts med rektor, lärare och representanter från elevhälsan (se Bilaga 1).

Granskningen omfattar även en genomgång av 5 individuella utvecklingsplaner eller liknande och 5 åtgärdsprogram på respektive skola utifrån ett slumpmässigt urval.

Granskningen har genomförts av Tomasz Czarnik och Katja Robleto vid revisionskontoret.

## Lagar, allmänna råd och mål

### Skollagen och Skolverkets allmänna råd om särskilt stöd och extra anpassningar

Skollagens 3 kapitel *Barns och elevers utveckling mot målen* reglerar skolornas arbete vad gäller särskilt stöd och extra anpassningar. Av lagen framgår bl.a. att:

- Om det inom ramen för undervisningen eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. (§ 5)
- Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. (§ 7)
- Om det befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. (§ 8)
- Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska bl.a. behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. (§ 9)
- För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. (10 §)

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer om hur personal och huvudmän kan eller bör handla för att uppfylla kraven i bestämmelserna i skollagen. Exempelvis framgår i allmänna råden för arbetet med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdprogram att skolorna har ett kompensatoriskt uppdrag vilket innebär att utbildningen ska ta hänsyn till alla elevers olika behov, där en

Grundskolans arbete med elever som  
riskerar att inte uppnå målen -en  
uppföljning  
4 (18)

strävan ska vara att uppväga skillnader i deras förutsättningar. Vidare framgår att den utredning som görs av elevens eventuella behov av särskilt stöd syftar till att ge skolan ett tillräckligt underlag för att förstå varför eleven har svårigheter i skolsituationen och vilka stödinsatser som skolan behöver sätta in. Elevhälsan har ofta en viktig roll i arbetet med utredningar.

I de allmänna råden framkommer ett förtydligande avseende åtskillnaden mellan insatser i form av extra anpassningar och särskilt stöd. Extra anpassningar avser en stödinsats av mindre ingripande karaktär inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det måste inte fattas något formellt beslut om denna stödinsats. Särskilt stöd är insatser av mer ingripande karaktär (se mer utförlig redogörelse i Bilaga 2).

Om en elev får stöd i form av extra anpassningar ska detta dokumenteras i elevens skriftliga individuella utvecklingsplan. I de fall som en elev får särskilt stöd dokumenteras detta istället i ett åtgärdsprogram. Då måste inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av innehållet i åtgärdsprogrammet. I det praktiska arbetet fungerar åtgärdsprogrammet som ett stöd vid planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten kring eleven. Samtidigt är det en skriftlig bekräftelse på elevens behov av särskilt stöd samt vilka åtgärder som ska vidtas. En modell för arbetsinsatserna kring extra anpassningar och särskilt stöd finns i Bilaga 3.

## **Stadens mål**

Av stadens budget för 2015 framgår att Stockholms skolor ska ge likvärdiga förutsättningar till varje elev och att alla elever har rätt till det stöd som krävs för att nå kunskapskraven. Vidare har skolan ett särskilt ansvar för de elever som skolan bedömer har svårigheter att nå upp till kunskapsmålen. Skolornas arbete med att formulera mål och åtgärdsprogram för enskilda elever är centralt för detta. Vidare framgår det i budgeten att det är rektors ansvar att varje elev får det stöd som krävs. Varje enskild elevs kunskaper och behov av särskilda insatser ska skyndsamt identifieras och en planering för skolgång efter elevens behov ska göras.

Skolan ansvarar för att elever under ordinarie undervisningstid får det stöd och den hjälp som de behöver för att klara kunskapskraven. Samtidigt kan måluppfyllelsen och likvärdigheten öka om eleverna får möjlighet till extra undervisning, under organiserade pedagogiska former. Alla elever ska ha en god skolgång anpassad för sina behov. Det är viktigt att prövningen av vilka elever som är

berättigade till särskilt stöd sker på ett rättsäkert sätt och att förutsägbarheten för dessa elever ökar. Alla elever som behöver extra stöd för att nå kunskapsmålen ska fångas upp tidigt och ges relevant stöd.

## Granskningens resultat

### Iakttagelser

#### Grundskolorna

##### Skolornas kunskapsresultat

Husbygårdsskolan, Johan Skytteskolan och Nya Elementar är F-9 skolor. Nedan redovisas 2014 års utfall för staden och skolorna vad gäller kunskapsresultaten i årskurs 9.

Andelen elever i staden som uppnådde målen i alla ämnen uppgick till 78 procent. Målet 2014 var 77 procent. Andelen elever som var behöriga till nationella program var 86 procent. Målet var 88 procent. Stadens genomsnittliga meritvärde var 234 poäng. Målet var 225 poäng.

##### *Kunskapsresultat för elever i årskurs 9 år 2014*

	Andel elever som uppnådde målen 2014	Andelen elever behöriga till nationella program 2014	Genomsnittliga meritvärde 2014
<b>Stadens skolor</b>	78 %	86 %	234 poäng
<b>Husbygårds-skolan</b>	56 %	73 %	204 poäng
<b>Johan Skytteskolan</b>	90 %	94 %	252 poäng
<b>Nya Elementar</b>	92 %	96 %	258 poäng

Källa: Utbildningsnämndens verksamhetsberättelse 2014.

Ovan framgår att Johan Skytteskolan och Nya Elementar hade en högre andel elever som 2014 uppnådde målen och som var behöriga till nationella program än stadens genomsnitt. Vad gäller Husbygårdsskolan uppnådde 2014 en lägre andel elever målen och färre elever var behöriga till nationella program jämfört med stadens genomsnitt. Vidare framgår att elever i Johan Skytteskolan och Nya Elementar hade ett högre genomsnittligt meritvärde 2014 än stadens genomsnitt. Husbygårdsskolan hade 2014 ett lägre genomsnittligt meritvärde jämfört med stadens genomsnitt.

### **Skolornas organisation, arbetssätt och rutiner avseende stödet till elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen**

Rektorn har huvudansvaret för att skolan tillmötesgår elevers olika förutsättningar och behov. Skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd organiseras i huvudsak kring mentorerna/lärarna, arbetslagen och elevhälsoteamet. I elevhälsoteamet ingår bl.a. rektor, skolsköterska, skolkurator och skolpsykolog. Vid skolorna finns även specialpedagoger eller speciallärare som stöd i arbetet med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen.

I granskningen 2012 framkom att skolorna behövde säkerställa tillämpningen av rutiner för personalens anmälan till rektor om en elev riskerade att inte nå kunskapsmålen. Skolorna har tagit fram rutiner och arbetssätt för personalens anmälan till rektor som uppges fungera tillfredställande. Samtliga skolor uppger att de utgår ifrån ett inkluderande arbetssätt<sup>1</sup> med elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Åtskillnaden mellan extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning och särskilt stöd uppges dock inte ha implementerats fullt ut på två skolor (se avsnittet Skolornas insatser för arbetet med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen).

I samtliga skolor är det i första hand mentorerna/lärarna som upptäcker behovet av extra anpassningar eller särskilt stöd. Extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen sätts ofta in i dialog med specialpedagog eller speciallärare. Elevärenden diskuteras därtill i lärarnas arbetslag veckovis utifrån behov. Om insatser i form av extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning inte räcker till genomförs en pedagogisk utredning som underlag för ett eventuellt åtgärdsprogram. En anmälan om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd görs då till elevhälsoteamet.

Åtgärdsprogram upprättas i regel av mentor/lärare med stöd av specialpedagog eller speciallärare enligt intervjuade. Samtliga skolor uppger att de använder stadens mall för åtgärdsprogram i linje med rekommendationerna från granskningen 2012. Det är rektor som beslutar om åtgärdsprogram och hur det särskilda stödet ska utformas. Utredningar uppges i de flesta fall vara klara

---

<sup>1</sup> I Skolverkets skrift "Forskning i klassrummet – vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i praktiken" framkommer att i en inkluderande undervisning är eleverna socialt delaktiga i gemenskapen, i lärandet och de demokratiska processerna. Det handlar om att alla elever ska få ut något gemensamt av utbildningen, samtidigt som utbildningen ska möta elevers olikheter.

inom en månad. Enligt intervjuade sätts insatser in omgående i väntan på att utredningen är klar men kan justeras i efterhand vid behov. Två skolor uppger dock att samtliga elever i behov av särskilt stöd inte i tillräcklig utsträckning får det stöd de har rätt till på grund av begränsade resurser.

En genomgång av skolornas åtgärdsprogram som upprättas för elever i behov av särskilt stöd visar att samtliga skolor följer skollagens dokumentationskrav. Exempelvis framgår behovet av stöd, hur stödet ska tillgodoses samt när åtgärderna ska följa upp och utvärderas. Det framgår däremot inte vem som är ansvarig för uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogrammen. Två av skolorna dokumenterar därtill insatser i form av extra anpassningar. För en av skolorna är detta ett utvecklingsområde och kommer enligt intervjuad tillämpas under 2016.

### **Skolornas insatser för arbetet med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen**

Skolorna uppger att de bedriver ett aktivt arbete för att erbjuda rätt insatser till elever i behov av stöd. I granskningen 2012 framkom att skolorna behövde ta fram tydliga åtgärder för arbete med särskilt stöd. Samtliga skolor har arbetat med att förtydliga åtskillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd. Skolorna har tagit fram olika åtgärder som ska förtydliga skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd. Däremot har skolorna kommit olika långt i arbetet med att förankra arbetssättet och åtskillnaden av extra anpassningar och särskilt stöd till lärarna.

Husbygårdsskolan har tagit fram exempel på insatser i form av en så kallad verktygslåda för lärarnas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd. Verktygslådan har diskuterats av lärarna vid arbetslagen och på studiedagar.

Johan Skytteskolan har haft en studiedag vid terminsstart kring Skolverkets allmänna råd för arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd. Speciallärarna vid skolan har under terminen diskuterat likvärdighet i rutiner vid extra anpassningar och särskilt stöd. En rutin som ska förtydliga roller och ansvar samt konkreta exempel på insatser har tagits fram. Arbetet ska förankras hos lärarna under hösten.

Nya Elementar har reviderat sin elevhälsoplan som tydliggör processen för arbete med extra anpassningar och särskilt stöd. Elevhälsoplanen omfattar konkreta förslag på insatser som kan tillämpas vid behov av extra anpassningar eller särskilt stöd.



Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen -en uppföljning  
8 (18)

Materialet har presenterats vid terminstart för lärarna och diskuterats i varje arbetslag. Nästa steg uppges vara att genomföra en utvärdering och samla in synpunkter från arbetslagen.

Gällande stödet från utbildningsförvaltningen, kring arbetet med särskilt stöd, framhåller skolorna att ansökningsprocessen för verksamhetsstöd tar mycket resurser i anspråk, kriterierna uppges vara otydliga och att avslag inte återkopplas i tillräcklig utsträckning. En av skolorna har valt att trappa ner ansökningarna, trots att behovet hos elevunderlaget kvarstår, med hänvisning att flertalet ansökningar inte blir beviljade.

Därtill lyfter skolorna fram att handläggningstiderna för utredningar från mobila teamet avseende CSI grupper är långa<sup>2</sup>. Skolorna uppger att det i vissa fall dröjt upp till åtta månader innan en utredning påbörjats. Skolorna vill även se en ökning av antalet CSI platser.

### **Skolornas uppföljning avseende stödet till elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen**

Skolorna uppger att de kontinuerligt följer upp insatser till elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen. Enligt intervjuade sker det överlämningar mellan årskurser för att informera undervisande lärare om elevens tidigare studiegång. Screeningar i form av kunskapstester genomförs i matematik och svenska vid terminstart för att enligt uppgift upptäcka vilka elever som riskerar att hamna efter. Kunskapsresultaten följs upp klassvis av undervisande lärare, i arbetslagen och på gemensamma mitterminskonferenser.

Husbygårdsskolan uppger att de dokumenterar extra anpassningar på en insatsblankett som förvaras i elevportfoliet. Särskilt stöd dokumenteras i åtgärdsprogrammet. Uppföljning av åtgärdsprogram sker var sjätte vecka av specialpedagog i samråd med lärare.

Vid Johan Skytteskolan ska extra anpassningar, enligt intervjuade, dokumenteras i den individuella utvecklingsplanen. Vid tiden för granskningen tillämpas detta dock inte av lärarna men ska enligt intervjuade göras framgent under hösten. Särskilt stöd dokumenteras i åtgärdsprogrammet och följs upp utifrån angivet

---

<sup>2</sup> CSI står för centrala grupper med särskild inriktning och i staden finns 16 centrala kommunövergripande grupper. CSI är en intern service till de kommunala grundskolornas rektorer. CSI-grupperna är för elever i behov av extraordinära stödåtgärder i ett mindre sammanhang. Om de vidtagna åtgärderna inte räcker och skolan inte kan möta elevens behov av lärmiljö kan det Mobila teamet, utifrån sin bedömning, rekommendera eleven vidare till en central grupp med särskild inriktning.

datum. För de yngre åldrarna ska uppföljande samtal ske var åttonde vecka med vårdnadshavare.

Nya Elementar uppger att skolan dokumenterar extra anpassningar i en handlingsplan som förvaras i elevhälsomappen. I handlingsplanen ska behovet av stöd samt insats framkomma. Särskilt stöd dokumenteras, enligt intervjuade, i åtgärdsprogrammet och följs upp var sjätte vecka. Inför uppföljningen uppges att elevärenden diskuteras i arbetslagen därefter med vårdnadshavare och elev tillsammans med biträdande rektor.

Skolornas kunskapsresultat redovisas kontinuerligt till grundskolecheferna bl.a. inom ramen för resultatdialogerna. Därtill sammanställs verksamhetsplaner och kvalitetsredovisning årligen som bl.a. beskriver skolornas arbetssätt kring stödet till elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen.

### **Grundskoleavdelningen om elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen**

Utbildningsförvaltningens uppdrag är att vara en stödjande organisation och att ge skolorna förutsättningar, att genom lagstiftning, arbeta med elever som inte når kunskapsmålen. Vidare är uppdraget att säkerställa att särskilt stöd finns på skolornas agenda. Förvaltningen har senaste åren fokuserat särskilt på bl.a. arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Arbetet med särskilt stöd varierar eftersom skolorna har olika förutsättningar och behov. Enligt uppgift är det väsentligt att de som står närmast eleverna uppmärksammar vilka stödinsatser som elever behöver.

Enligt förvaltningen är arbetet med att utforma åtgärdsprogram på ett ändamålsenligt sätt ett utvecklingsområde. Det är enligt förvaltningen väsentligt att exempelvis inte lägga för mycket ansvar på elever och/eller vårdnadshavare. Vidare är skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd också ett utvecklingsområde i flera skolor. Uppfattningen om vad som är extra anpassningar och särskilt stöd skiljer sig åt mellan skolorna. Enligt förvaltningen arbetar flera skolor med hur de ska definiera vad som är extra anpassning och särskilt stöd. En utmaning med det inkluderade perspektivet är att finna rätt verktyg för pedagoger så att det blir möjligt att hantera större grupper där det finns elever som har ett behov av särskilt stöd.

Enligt förvaltningen finns flera samverkande forum inom ramen för särskilt stöd. Exempelvis det specialpedagogiska nätverket för specialpedagoger och speciallärare som träffas ett tillfälle i

Grundskolans arbete med elever som  
riskerar att inte uppnå målen -en  
uppföljning  
10 (18)

månaden. Inom nätverket sker bl.a. samarbete och erfarenhetsutbyte vad gäller särskilt stöd. Ett annat nätverk är specialpedagogiskt forum som är tillgängligt för både kommunala och fristående skolor. I nätverket har exempelvis ett föreläsningstillfälle om extra anpassningar ägt rum. Vidare har representanter från förvaltningen föreläst om extra anpassningar ute på skolorna. Det skoljuridiska stödet har tagit fram en skolmodul i form av en fortbildning riktad till skolledning, där man tar upp lagstiftningen och diskuterar dilemman utifrån författningarnas krav.

Förvaltningen erbjuder även särskilda utvecklingsinsatser vad gäller särskilt stöd. Uppdragen kan komma från grundskolecheferna som kontaktar handläggare inom förvaltningen. Vissa rektorer kontaktar förvaltningens handläggare direkt. Enligt förvaltningen kan uppdragen innebära särskilda utvecklingsinsatser riktade mot en specifik skola vad gäller exempelvis åtgärdsprogram samt skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd. Anpassning vad gäller utvecklingsinsatserna genomförs efter skolornas behov. Under de resultatdialoger som grundskolecheferna har med rektorer följs arbetet med särskilt stöd upp. Även Skolinspektionens rapporter är ett användbart uppföljningsdokument enligt förvaltningen.

Skolornas verksamhetsplaner beskriver arbetet med särskilt stöd. Enligt förvaltningen har grundskolecheferna bedömgrupper som fokuserar på i vilken utsträckning skolornas verksamhetsplaner har koppling till nämndens mål och nationella styrdokument. Detta arbete återkopplas till skolorna i samband med resultatdialogen. Grundskolecheferna vidtar åtgärder baserat på bl.a. underlaget.

Förvaltningens statistik består bl.a. av skolor som har många CSI-ansökningar vilket är en indikator på behovet av särskilt stöd. Diskussioner förs då med grundskolechefen. Nämnden följer upp kunskapsresultaten men efterfrågar inte statistik kring åtgärdsprogram eller antalet elever som får särskilt stöd.

Som skolorna tidigare framhållit upplever de att ansökningsprocessen för verksamhetsstöd tar mycket resurser i anspråk, kriterierna är otydliga och att avslag på ansökan inte återkopplas i tillräcklig utsträckning. Förvaltningen följer enligt intervjuad skollagen och Skolverkets allmänna råd vad gäller ansökningsförfarandet av verksamhetsstöd. En skolas ansökan ska bestå av skolans utredning av elevens behov av särskilt stöd och ett åtgärdsprogram som uppfyller kraven i skollagen och de allmänna råden. Alla skolor som får avslag kan vända sig till den ansvarige

enhetschefen eller till handläggarna för en återkoppling enligt intervjuad. I många fall leder kontakten till att skolan beviljas verksamhetsstöd eftersom det är vanligt att orsaken till avslaget har varit att det inte har framgått av åtgärdsprogrammet att skolan genomför extraordinära stödinsatser. Detta krävs för att verksamhetsstöd ska beviljas.

Handläggarna som utreder verksamhetsstöd genomför besök i skolor för att följa upp beslut och för att erhålla fördjupad kunskap vid bedömningar. Vid besöken diskuteras kriterierna och återkoppling av genomförda bedömningar. Under det senaste året har 55 besök genomförts vid skolorna enligt förvaltningen.

Förvaltningen eftersträvar största möjliga transparens vad gäller kriterierna för verksamhetsstöd enligt intervjuad. Under de senaste två åren har förvaltningen arbetat för att tydliggöra kriterierna. Kriterierna går igenom vid informationsmöten med rektorer och finns på stadens intranät tillsammans med övrig information om hur ansökningarna ska gå till. Kriterierna ska enligt intervjuad ses över inför 2016 års ansökningar.

Mobila teamet, som genomför utredningar för CSI-grupper, har under året fått tillfälligt utökade resurser för att bl.a. påskynda utredningstiderna. Enligt intervjuade är snitttiden för handläggning 3-4 månader.

### **Grundskolechefer om elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen**

I grundskolechefernas uppdrag ingår bl.a. att stödja grundskole- rektorerna i staden, exempelvis vad gäller arbetet med särskilt stöd. I uppdraget ingår också att informera rektorerna om vilka stöd- möjligheter som finns att tillgå inom förvaltningen samt uppmärksamma rektorer om vilka utvecklingsområden som finns på skolan vad gäller extra anpassningar och särskilt stöd.

Enligt grundskolecheferna är skollagen tydlig med vad som är rektorns uppdrag och ansvarsfördelningen för elever i behov av särskilt stöd. Rektorerna ansvarar för skolans organisation. Enligt intervjuade är det väsentligt att rektorn finner lämpliga strategier för olika elevgrupper. Vidare är det rektors uppdrag att bedöma hur extra anpassningar och särskilt stöd ska utformas som inte anges specifikt i skollagen.

Vad gäller det stödjande uppdraget kan grundskolechefen under en längre eller begränsad tid rikta specifika insatser till skolan. Under

Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen -en uppföljning  
12 (18)

tiden sker kontinuerliga avstämningar huruvida satsningen resultaterat till en positiv utveckling. Grundskolechefer kan också sätta upp mål för att utveckla arbetet med olika insatser inom en specifik skola. Målen kan gälla under en specifik period.

Enligt intervjuade kontaktar rektor i regel grundskolechefen när rektorn vidtagit åtgärder utan att ett förväntat resultat uppnåtts. Förvaltningen erbjuder flera olika stödfunktioner som är kopplade till rektorns uppdrag enligt intervjuade. Grundskolecheferna kan, förutom att erbjuda sitt eget stöd, förmedla rektorerna till andra stödjande funktioner såsom skoljurister, handläggare som arbetar med elever i behov av stöd och andra former av skolstöd. Grundskolecheferna poängterar att en god relation med rektorerna och en ömsesidig tillit är en förutsättning för ett gott arbete som leder till utveckling.

Grundskolecheferna uppger att de har god kännedom om vilka behov som finns på skolorna. Enligt uppgift handlar arbetet till stor del om ett mer inkluderande förhållningssätt till eleverna. Grundskolecheferna har en löpande dialog med rektorerna inom ramen för rektorsgrupperna, resultatdialogerna samt informella samtal vid behov. Under dessa forum kan arbetet med särskilt stöd diskuteras. Kunskapsresultaten, som följs upp årligen, uppges vara den främsta indikatorn på hur skolorna arbetar med att möta elevers behov.

Enligt grundskolecheferna är den stora utmaningen för samtliga skolor arbetet med extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det gäller att lyfta lärarnas specialpedagogiska kompetens. Skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd är en fråga som diskuteras i rektorgrupperna där rektorerna träffar andra rektorer som ingår i samma grundskoleområde. Enligt intervjuade behöver frågan därtill diskuteras på respektive skola utifrån skolornas specifika förutsättningar och elevunderlag. Det går inte att generalisera arbetet vad gäller extra anpassningar eftersom skolorna har olika behov och förutsättningar enligt grundskolecheferna.

## Slutsatser och analys

### **Skolornas organisation, rutiner och arbetssätt för arbetet med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen**

Granskningen visar att skolorna har en organisation, rutiner och arbetssätt för arbetet med elever som riskerat att inte nå kunskaps-

målen som omfattar lärarna, rektor och representanter från elevhälsan. Rutiner finns för anmälan till rektor när en elev riskerar att inte nå kunskapsmålen. Skolorna uppger att de strävar efter ett inkluderande arbetsätt med elever utifrån deras specifika behov.

Samtidigt har det framkommit att samtliga elever i behov av särskilt stöd inte får det stöd de har rätt till med hänvisning till begränsade resurser i verksamheten. Det är ytterst rektorns ansvar att försäkra sig om att alla elever får det stöd de har rätt till inom ramen för det anslag som skolan tilldelas. Skolorna behöver vidareutveckla arbetsätt för att säkerställa att samtliga elever får det stöd de behöver för att kunna utvecklas och nå kunskapsmålen. Det är viktigt att nämnden ger skolorna förutsättningar och stöd för att uppnå detta.

Det handlar bl.a. om att klargöra skillnaden mellan insatser till elever inom ramen för extra anpassningar och särskilt stöd. Detta utifrån skollagsändringen som ägde rum för drygt ett år sedan och som trädde i kraft 1 juli 2014. Skolorna har arbetat med att förtydliga skillnaden mellan insatser i form av extra anpassningar och särskilt stöd samt tagit fram konkreta åtgärder för lärarnas arbete utifrån dessa. Arbetet behöver dock i större grad förankras i verksamheten för att säkerställa likvärdighet i stödinsatser och att alla elever får de stöd de har rätt till. Det är även viktigt att skolorna säkerställer att pedagogiska utredningarna genomförs skyndsamt vilket i dagsläget inte sker på samtliga skolor.

### **Skolornas uppföljning av stödet till elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen**

Skolorna följer kontinuerligt upp insatser till elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen. Samtliga skolor uppger att de har en god kännedom om eleverna bl.a. utifrån fortlöpande sammanställningar av kunskapsresultat, överlämningar mellan årskurser samt screeningar i matematik och svenska. Dock dokumenterar inte samtliga skolor stödet i form av extra anpassningar för samtliga elever. Det är väsentligt att dokumentera elevens utveckling och framsteg för att identifiera om extra anpassningarna gett resultat. I de fall extra anpassningar inte lett till önskat resultat är det viktigt att skolan ser över andra stödinsatser vilket förutsätter att dokumentation finns.

### **Utbildningsnämndens stöd till grundskolornas arbete med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen**

Utbildningsnämndens styrning och uppföljning av stödet till elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen sker genom resultatdialoger

Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen -en uppföljning  
14 (18)

och rektorsmöten med skolorna. Nämnden tar del av skolornas kunskapsresultat inom ramen för tertialrapporteringen och verksamhetsberättelsen.

I granskningen 2012 framkom flera utvecklingsområden för skolornas arbete med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen. Granskningen visar att nämnden vidtagit åtgärder i enlighet med de rekommendationer som lyftes fram i granskningen 2012. Skolorna har arbetat med att tydliggöra definitionen avseende särskilt stöd och tagit fram konkreta åtgärder för arbetet med särskilt stöd. Skolorna tillämpar idag stadens gemensamma mall för åtgärdsprogram och har tagit fram anmälningsrutiner till rektor när elev riskerar att inte nå kunskapsmålen.

Det är viktigt att huvudmannen ger skolorna förutsättningar och stöd anpassade efter verksamhetens behov. Förvaltningen tillhandahåller stöd till skolorna bl.a. genom skoljuridisk rådgivning, föreläsningar eller särskilda utbildningsinsatser utifrån behov. Diskussioner om insatser i form av extra anpassningar och särskilt stöd har förts vid rektorsmötena. Förvaltningen har arbetat med att förtydliga kriterierna och återkopplingen vid ansökan om verksamhetsstöd de senaste åren. Trots detta anser de granskade skolorna att ansökningsförfarandet för verksamhetsstöd är administrativt tidskrävande och inte tillräckligt transparent. Inför 2016 års ansökningar ska förvaltningen se över kriterierna för verksamhetsstöd.

I granskningen har det framkommit att handläggning av elevens behov av CSI-grupp uppges i snitt ta 3-4 månader. Det är viktigt att handläggningen sker skyndsamt för att säkerställa att elever snarast möjligt får det stöd de har rätt till. Mobila teamet uppges under året ha fått tillfälligt utökade resurser för att bl.a. påskynda utredningstiderna för CSI-grupper.

## **Sammanfattande bedömning och rekommendationer**

Den sammanfattande bedömningen är att utbildningsnämndens styrning och uppföljning av stödet till skolor med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen behöver utvecklas. Detta för att säkerställa att samtliga elever i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till, att samtliga personal vid skolorna känner till skillnaden mellan extra anpassningar och särskild stöd, att insatser i form av



extra anpassningar dokumenteras för samtliga elever och att utredningar sker skyndsamt.

Utifrån granskningens resultat rekommenderas nämnden att försäkra sig om att:

- samtliga elever i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till.
- berörd personal på skolan känner till skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd samt att stödet i form av extra anpassningar dokumenteras.
- elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt.
- det framgår vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen i åtgärdsprogrammen.

Grundskolans arbete med elever som  
riskerar att inte uppnå målen -en  
uppföljning  
16 (18)

## **Bilaga 1 – Intervjuförteckning**

### **Utbildningsförvaltningen**

Grundskolechef för Bromma och Skärholmen  
Grundskolechef för Norrmalm och Rinkeby-Kista  
Grundskolechef för Spånga-Tensta och Älvsjö  
En enhetschef grundskoleavdelningen  
En enhetschef uppföljningsenheten  
Handläggare vid grundskoleavdelningen  
Jurist vid grundskoleavdelningen

### **Husbygårdsskolan**

Rektor  
Bitr. rektor  
Tre specialpedagoger  
Fem lärare  
PTP-psykolog  
Skolkurator

### **Johan Skytteskolan**

Rektor  
Bitr. rektor åk. F-3  
Bitr. rektor åk. 7-9  
Tre lärare

### **Nya Elementar**

Rektor  
Bitr. rektor F-3  
Bitr. rektor resursskolan  
Tre lärare  
En speciallärare  
En specialpedagog

## **Bilaga 2 – Definitioner**

### **Extra anpassningar**

Extra anpassningar är en stödinsats av mindre ingripande karaktär som normalt är möjlig att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det måste inte fattas något formellt beslut om denna stödinsats.

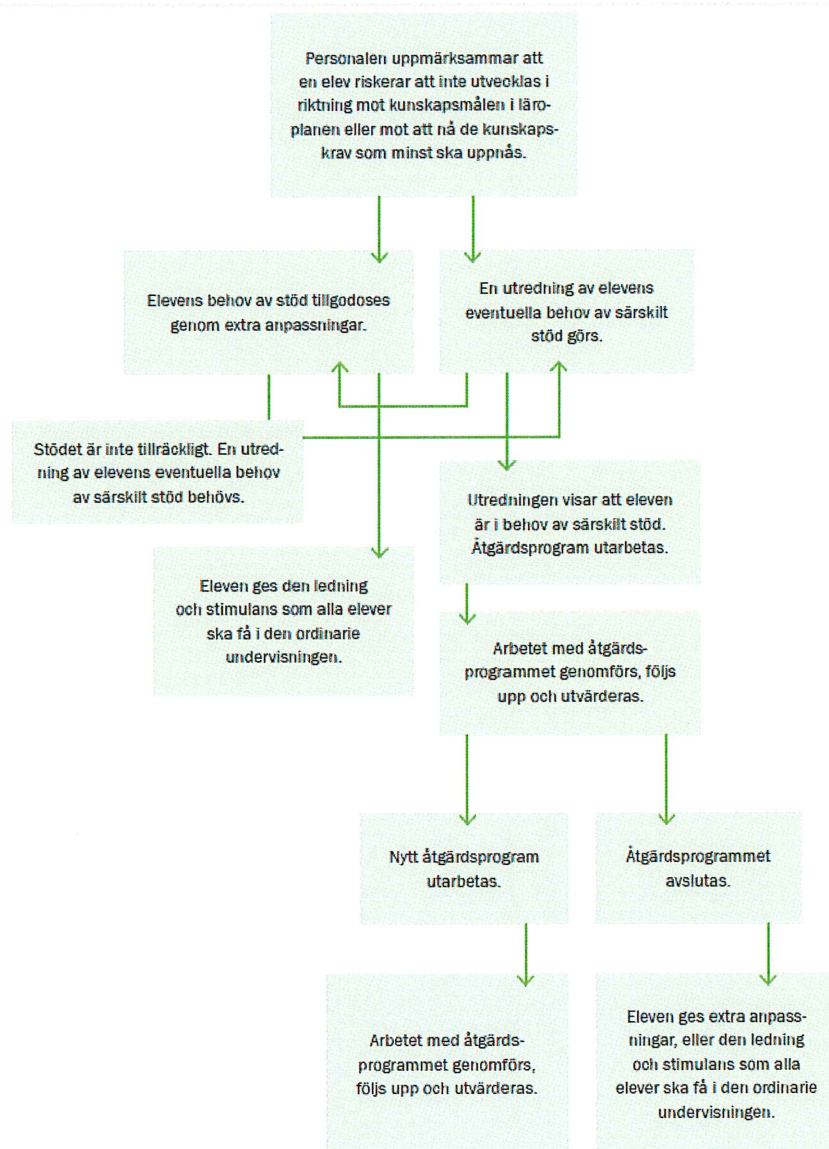
Bestämmelserna om extra anpassningar gäller för elever i alla skolformer som berörs av de allmänna råden, samt för fritidshemmet.

### **Särskilt stöd**

Särskilt stöd handlar, till skillnad från stöd i form av extra anpassningar, om insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjliga att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det är insatsernas omfattning eller varaktighet, eller både omfattningen och varaktigheten, som skiljer särskilt stöd från det stöd som ges i form av extra anpassningar. Bestämmelserna om särskilt stöd gäller för elever i alla skolformer som berörs av de här allmänna råden, förutom kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare. Bestämmelserna gäller även för fritidshemmet. Särskilt stöd beslutas av rektorn och dokumenteras i ett åtgärdsprogram.

## Bilaga 3 – Arbetsinsatser för extra anpassningar och särskilt stöd

Modellen nedan illustrerar arbetsinsatser för extra anpassningar och särskilt stöd enligt Skolverkets allmänna råd.



Källa: Skolverkets allmänna råd för arbetet med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram 2014.